

styre og blev til to vigtige industrinationer i 1970'erne. »Eksperimentet« er spændende, og enhver afvejet behandling af dette emne er interessant læsning.

Første halvdel skildrer tiden fra 1815 frem til 1945 og beskriver den politiske historie, erhvervenes og transportsystemernes udvikling samt befolkningsaspekterne i dette brogede område. Man får her et levende indtryk af industrialiseringens epoke. Dette afsnit slutter med grænsedragningen i 1945, der foregik i hast efter ret tilfældige administrative skel uden smålig hensyn til økonomiske sammenhænge, transportnet eller ejendomsforhold. Også problemerne omkring flygtningene, der over store områder udgjorde 20-30 % af befolkningen, bliver diskuteret.

I anden del gennemgås de kulturgeografiske forhold i BRD og DDR ret traditionelt, men med en passende blanding af opremsende og kommenterende afsnit om energiforsyning, industri, landbrug og transport. Enkelte figurer er desværre sat så meget ned, at dele er forsvundet under trykning, men bogen indeholder iøvrigt mange gode kort og fyldige litteraturlister.

Kr. M. Jensen

Chr. Dege und U. Muus (red.): Topographischer Atlas, Bundesrepublik Deutschland.

P. List Verlag, München, Karl Wachholtz Verlag, Neumünster 1977. 196 s., 33 cm., DM 78,-.

I 82 opslag præsenteres kortudsnit med tilhørende tekstsider fra alle egne af Vesttyskland. Kortene er udvalgt og sammenstillet fra de kendte bind over de enkelte Länder, men teksten er delvis nyredigeret. I alt giver de et levende indtryk af den variation i terræn, arealanvendelse, bebyggelse og trafiknet, der er at finde i Forbundsrepublikken, og atlasset kan være en vigtig inspirationskilde ved al undervisning i vort sydlige nabolands geografi. Hver kortbeskrivelse er suppleret med 5-10 og op til 30 litteraturhenvisninger. Værket er nr. 14 i den fine samling af Luftbild- und Topografische Atlanten.

Kr. M. Jensen

Karl Ganzer (hrsg.): Atlas zur Raumentwicklung.

Bundforschungsanstalt für Landeskunde und Raumordnung, Bonn 1976. Lf. 6 og 7. 40 X 60 cm., hver med 12 opslag. Lf. 6, Freizeit, behandler turisterhvervet regionale fordeling og udvikling (dog kun

1968-73). Der er kort over sengekapacitet og udnyttelsesgrad sommer og vinter. Det administrative grundlag er Kreisen, og det medfører, at den store belægning på De frisiske Øer trækker indlandsområder med op i de stærkt farvede klasser. Interessant er fordelingen på Privatquartieren og Beherbergungsbetrieben, der viser en forbavsende store procent privatindkvartering og af lang varighed. Også sportsanlæg, museer, teatre og biblioteker er kortlagt.

Lf. 7, Flächennutzung, indledes med et befolkningstæthedskort, og derpå følger udbredelsen af landbrugs-, skovbrugs- og bebyggede arealer. Kort over produktion koncentrerer sig om hvede, hø og mælk, og som modsætning hertil vises de store arealer, der er gået ud af drift på grund af ændrede socio-økonomiske forhold i landdistrikterne — såkaldt Sozialbrache. En af årsagerne til denne socialbrak er opsplitningen af den dyrkede jord, og et kort angiver, hvordan 100 ha. mange steder ejermæssigt er delt i 100-150 og flere delarealer. Til slut følger priser og prisudvikling på byggegrunde samt et par kort over EF-landene. Se anm. af Lf. 1 og 4 i G.T. 77 og 76.

Kr. M. Jensen

Möglichkeiten und Grenzen kommunale Umweltchutzes.

Institut für Umweltsschutz der Universität Dortmund, Erich Schmidt Verlag, Berlin 1978. 107 s., 30 cm., DM 49,-.

Bogen indeholder 19 indslag af 20 videnskabsmænd og planlæggere. Planlægningen af byernes omgivelser er af bevarende karakter og søger at beskytte bestemte kvaliteter og lokaliteter. Samtidig søges disse områder gjort tilgængelige for publikum. De enorme konflikter mellem en dynamisk og økonomisk byvækst og hensynet til omgivelserne søges beskrevet her. Den lovgivningsmæssige og administrative ramme for planlægningen i Vesttyskland diskuteres, og der stilles forslag til forbedringer. Bogen henvender sig til fagfolk (politikere og embedsmænd) og demonstrerer dette generelle problems omfang.

Chr. Wichmann Matthiessen

Reinh. Stewig: Landeskunde Schleswig-Holstein.

Geokolleg., Kiel 1978. Verlag Ferdinand Hirt. 216 s., 26 ill., 29 tab.

Forfatteren giver delvis de studerende ret, der 1969 (Deutsche Geographentag, Kiel)

krævede afskaffelse af den regionale »Länder- und Landeskunde« som særlige discipliner, idet han indrømmer, at de havde fået et traditionelt og stereotyp tilsnit, der gjorde det umuligt at komme videre ad nye videnskabelige veje. Han fastslår dog med eftertryk, at der må banes nye veje netop for denne gamle, traditionsrige og nyttige del af geografien.

I denne bog gør han et vellykket forsøg herpå. Der gives en gennemgang af Schleswig-Holstein som økosystem og dets naturlige tredeling i morænebakke-land, geest og marsk. Derpå følger området som sociosystem, den udvikling, der er foregået og en grundig gennemgang af de nuværende erhvervs- og samfundsforhold herunder befolkningsforhold. Der gøres klart rede for økosystemet som grundlag for erhvervene, specielt landbruget. For den danske læser er det særlig interessant at følge industriudviklingen, hvor forfatteren især lægger vægt på områdets rolle som aflastningsregion for Tysklands tætbefolkede regioner.

Schleswig-Holstein er jo så nær beslægtet med Danmark, at meget af bogens indhold direkte kan overføres på hjemlige forhold eller i hvert fald tjene til sammenligning. Selv om der således ikke er ret meget nyt for danske geografer, er fremstillingen inspirerende, og man glæder sig over et klart sprog, mange gode kort og andre illustrationer og tabeller. Særlig må fremhæves de mange fyldige litteraturhenvisninger og citater, der er af stor pædagogisk værdi, men først og fremmest er det bogens disposition og det nye i fremstillingsmåden, der gør den anbefalelsesværdig.

Steen B. Böcher

Otmar Werle m.fl.: Trier und Umgebung. Band 11 i Sammlung Geographischer Führer.

Gebrüder Borntraeger, Berlin-Stuttgart 1978. 228 s., 19 cm., DM 38,80.

Denne guide gennemgår systematisk geomorfologi, jordbrug, klima, vegetation og de vigtigste kulturgeografiske emner for egnen omkring Trier illustreret med tre udfoldekort og mange diagrammer. Sidste trediedel behandler ekskursioner langs Mosel, Saar og Ruwer med traditionelle oplysninger om kulturhistorie, natur og erhverv for udvalgte byer og småregioner. 13 forfattere har samarbejdet om opgaven og bringer mange op to date oplysninger specielt om selve Trier.

Kr. M. Jensen